

www.uniair.org

УНИЈА

БИЛТЕН

Број 22. Год. III Београд јун 2006. Бесплатан примерак ISSN 1820-3531

Издавање овог Билтена омогућило је Високи комесаријат за избеглице УН (UNHCR)

КРАЈЕМ ЈУНА, НА БРЕЗОВИЦИ, ОДРЖАН СЕМИНАР ПОД НАЗИВОМ
"УЧЕШЋЕ РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА У РАДУ ОПШТИНСКИХ РАДНИХ ГРУПА ЗА ПОВРАТАК"

ИЗОСТАЛИ НАЈОДГОВОРНИЈИ

Улога расељених лица у реализацији повратка, као и улога других чинилаца везаних за овај процес, била је централна тема дводневног семинара, одржаног у организацији Данског савета за избеглице у сарадњи са Унијом - Савезом удружења расељених лица, а под покровитељством UNHCR-а и Европске агенције за реконструкцију. У раду семинара учествовало је преко 150 расељених лица, представници међународне заједнице и локални органи власти на Косову. Иако најављени, семинару нису присуствовали челници Привремених институција самоуправе Владе Косова и Координационог центра, што је изазвало револт и организатора и учесника скупа.

Првог дана семинара, који је био информативног карактера, бројним учесницима говорили су домаћини семинара, представници Европске агенције за реконструкцију, Канцеларије UNMIK-а за повратак и заједнице, UNDP-а, Косовске агенције за имовину, удружења расељених и многи други.

Шазад Бангаш, политички координатор у Канцеларији

он реално оствари.

Владислав Раичковић из Пећи, тренутно расељено лице у Црној Гори, рекао је да је прошло седам година од прогона српског и другог неалбанског

У ОВОМ БРОЈУ:

**БАЈРАМ ТЕЉАЈ
ЗА ПОВРАТАК СУ
ПОТРЕБНИ ХРАБРОСТ И
СТРПЉЕЊЕ (стр. 5)**

**РЕПОРТЕРИ БИЛТЕНА У
ПЕТОДНЕВНОМ ОБИЛАСКУ
КОСОВА И МЕТОХИЈЕ
(стр. 6)**

**ПОВРАТАК У ПРИЗРЕН
ПОТРЕБНО МНОГО ВИШЕ
ОД ЖЕЉЕ (стр. 10)**

**РАСЕЉЕНИШТВО - ЈОШ
КОЛИКО ДУГО? (стр. 12)**

UNMIK-а за повратак и заједнице, нагласио је, у свом излагању, да недавно потписани Протокол о добровољном одрживом повратку, између UNMIK-а, Привремених институција Косова и Владе Србије, представља важан корак ка побољшању услова за повратак расељених. Посебно се осврнуо на садржај Приручника о одрживом повратку, који би ових дана требало да угледа светлост дана. "Морамо да учинимо све што је у нашој моћи да на Косову више не буде дискриминације према мањинским заједницама", истакао је Шазад Бангаш.

ИЗА НАС, НАЖАЛОСТ, НЕ СТОЈИ НИКО

У отвореној расправи, расељена лица изразила су разочарење брзином повратка и недостатком воље представника међународне заједнице и локалних власти да се

становништва са КиМ и да је то сувише дуг период да би се сада могло говорити о масовнијем повратку. "За наш повратак мора постојати обострана воља. Ту мислим на институције данашњег Косова и оних који би се вратили. Међутим, чули смо, од стране организатора, да ни један албански представник из Привремених институција Косова није дошао на овај семинар. Зар то није довољан доказ да њима уопште није стало ни до повратка ни до ових људи

Детаљ са семинара

овде", рекао је Раичковић, додавши, да тек онда када се људи буду враћали у градове можемо говорити о мултиетничком повратку.

Представници расељених, осудили су недавне инциденте када је један повратник у Клини убијен и истакли да су незадовољни, не само повратком и обновом порушених кућа и немогућношћу уласка у своје станове, већ, пре свега, слабом безбедношћу и слободом кретања. Они су одбили инсинуације одређених структура да се на њих врши политички притисак да опструирају повратак. Тако је **Примислав Станојевић**, ИРП из Призрена истакао: "Неки кажу да иза нас стоји Београд, ја вас уверавам да иза нас не стоји никакав Београд, иза нас стоје расељена лица. Ми само тражимо да се вратимо нашим кућама, да нам се обнови имовина, јер кад смо изашли из наших кућа биле су потпуно читаве. У каквом се стању сада налазе, сви знају, али нико не предузима ништа", истакао је Станојевић.

БЕЗ ПАРА ДО КОНАЧНОГ СТАТУСА

Највеће интересовање, првог дана семинара, изазвало је излагање **Сандре Мичел**, директорке Канцеларије за повратак и заједнице, која је истакла да се тренутно највише ради на преношењу овлашћења на Привремене институције Косова, али да то не би требало да утиче на повратак.

Петар Динчић, расељено лице из Грмова, рекао је да реалног повратка нема, а као разлог томе, навео је лошу безбедносну ситуацију и недостатак средстава за реализацију концепт папира. Одговарајући, на ову констатацију, Сандра Мичел је рекла да је из разговора са донаторима сазнала да они неће да улажу паре док се не реши статус. "Коначни статус је нешто што нам се догађа и он ће бити праћен донаторском конференцијом. Средства, тада сакупљена,

утрошиће се на изградњу кућа", рекла је Сандра Мичел и додала да када UNMIK оде, остаће неки вид надгледања и надзирања међународне заједнице над током повратка. Мичел је истакала да ће хуманитарне организације остати да спроводе своје програме. Велики број учесника семинара стекао је утисак да се, из излагања Сандре Мичел, може закључити да она већ има своју визију коначног решења статуса, и да је то, како они сматрају, нека врста независног Косова.

РЕЗУЛТАТИ МИНИСТАРСТВА ЗА ПОВРАТАК - НУЛА

Излагање **Бранислава Грбића**, сталног секретара у Министарству за заједнице, повратак и питање мањина у Влади Косова, изазвало је велико незадовољство расељених, који су се изузетно критички осврнули на рад овог органа.

Радос Вулић, координатор за општину Исток, рекао је да је број оних који су се вратили, захваљујући овом Министарству, једнак нули.

Грбић није оповргао Вулићеву тезу, али је ипак изнео неке планове Министарства за ову годину. Према његовим речима, до краја ове године, у организацији овог органа Владе Косова вратиће се 45 породица у Зочиште, 90 у Српски Бабуш, 28 у Клиновац, 25 у Лепосавић. Грбић је најавио изградњу зграда

КРИТИКЕ ЧЕЛНИЦИМА

"Ми из ДСИ Београд са својим колегама на Косову, и свим учесницима који организују овај семинар, покушали смо да расељенима приближимо и доведемо најодговорније политичке структуре које су укључене у процес повратка, како бисмо их упознали са тренутном ситуацијом. То се односи на челнике Привремених институција Косова, који су требали да дају своје виђење процеса повратка у односу на расељене, али и представнике Координационог центра из Београда, који се нису појавили у кључном моменту да информишу своје сународнике о томе како они виде ситуацију и сам процес повратка у овом тренутку. Какво је њихово интересовање за један овакав скуп и однос према људима, који су већ више година укључени у процес повратка, најбоље се види њиховим не доласком", рекла је Милосава Живановић из ДСИ-а, по завршетку семинара.

РЕКЛИ СУ О РАДУ СЕМИНАРА

Владислав Раичковић, учесник ОРГ Пећ
О повратку на вишем нивоу

И овај и претходне семинаре, оцењујем позитивно, у смислу што је то једно окупљање на коме се међусобно видимо и добијамо извештаје о стварном стању на терену. То је једна реална слика која је далеко јача и снажнија него сви извештаји који се пишу. То је данашњи живот на Косову, а сам семинар, организован од стране ДСИ-а, заслужује све комплименте, јер, ипак, то је један велики напор и једна велика обавеза организације која се свим силама труди да помогне у повратку. То није организација која одлучује, него која помаже и са наше стране велика захвалност за све оно што је урадила на томе. Нажалост, о повратку, знамо, не одлучује се на овом нивоу, него на далеко, далеко вишем.

Бранислав Грбић, стални секретар у Министарству за заједнице и повратак
Прихватамо захтеве расељених

Сви семинари у којима је тема повратак и опстанак на Косову, представљају добро место на коме се може водити дијалог између расељених и оних који раде на процесу повратка. Министарство за повратак је у обавези да прихвати захтеве расељених и да их, уз сарадњу с владом Косова, уз нови Протокол о одрживом повратку, покуша решити. Ми ћемо кроз радне групе, које ће се ускоро формирати, уз сарадњу свих релевантних фактора, покушати остварити захтеве расељених лица и убрзати процес повратка кроз стварање инвестицијских планова да се ти пројекти остваре.

Радос Вулић, координатор КЦ за општину Исток
Превише о коначном статусу

Замисао оваквих семинара је добра, као и избор тема. Сматрам да учесници нису довољно компетентни да расправљају о њима, а многа њихова питања остала су без одговора. Превише се говорило о будућем статусу Косова, као да је то готова ствар и све ове активности су темпиране баш пред решење коначног статуса покрајине. Представници међународних институција понашају се као да, у протеклих седам година, нису имали времена да решавају нагомилане проблеме па сада то хоће да ураде на брзину.

Шуђри Кући, општински службеник за повратак Сува Река
Потребне промене

Учествовао сам у готово свим до сада одржаним семинарима ДСИ-а и углавном сам задовољан њиховим радом. Има неких ствари које би, можда, требало мењати. Сматрам да општински службеници за повратак треба да учествују само на оним деловима семинара на којим се искључиво траже објашњења из делокруга нашег рада. Истакао бих, у том правцу, међусобне дијалоге на радионицама по регионима где можемо да подржимо одређена мишљења, али и да изнесемо своја противљења, а све у циљу објективнијег и бољег рада ОРГ.

Славиша Костић, саветник за повратак СИГС УН
Масовност и неодговорност

За разлику од осталих семинара којима сам присуствовао, овај се одликује масовним одазивом расељених из свих делова Косова. У суштини сам задовољан овим скупом, јер је он масован и обилује великим бројем питања. Овде се појавио један број уводничара који је задовољио учеснике својим одговорима, али већи број није. Неки од позваних нису се одазвали и то, нажалост, представља праксу тих људи да се пријаве, али се не појаве на оваквом скупу што је, с правом, изазвало негодовање код људи који су од њих очекивали и одређене одговоре.

у Приштини, Пећи и Призрену у које би требало да се врате српски прогнаници.

Бранислав Јовановић из источког насеља Граб, **Златко Петровић** из Мовљана и **Живојин Станковић** из Накарада, питали су Грбића, да ли је Министарство упознато са повратком у ова насеља. Нису добили адекватан одговор. **Драган Гојковић**, из села Црни Врх поред Пећи, био је најоштрији у критикама према министру Славиши Петковићу, због, како је рекао, лажних обећања. Он је министру, посредством Бранислава Грбића послао и званични протест. Први дан семинара завршен је излагањем **Марие Терез Китинг**, менаџерке програма повратка UNDP-а, која је присутнима изнела програм активности ове организације и **Досте Палић**, из Уније, која је говорила о раду удружења расељених.

НАПЛАТА КИРИЈА ЗА УЗУРПИРАНЕ СТАНОВЕ

На почетку рада другог дана семинара, **Маргарет Кордиал** и **Негосава Мрдаковић**, представнице Косовске имовинске агенције, упознале су расељене, са овлашћењима, улогом и одговорношћу ове организације, која је од 10. марта, преузела под своје окриље све активности НРД-а. До сада је поднето 603 захтева за повраћај пословног простора и пољопривредног земљишта, рекле су оне и најавиле увођење наплате кирија онима који су узурпирани станове и куће на КиМ.

У дискусији која је затим вођена, велики број расељених лица критички се осврнуо на рад НРД-а. Тако је **Станислав Стојковић** из Призрена питао, да ли ће се нешто предузети на заштити имовине када узурпатори напусте заузете куће и

станове.

Одговором, како то није у надлежности НРД-а, Стојковић је изразио огромно незадовољство. О пружању правне помоћи

Радионица Приштинског региона

расељеним лицима, говорили су **Бојана Бадњаревић** и **Мемљи Имери** из организације Praksis - CRPK. По завршетку преподневног рада семинара, представници Косовске имовинске агенције остали су да одговарају на бројна индивидуална питања расељених лица.

БЕЗ БИТНИХ ПОМАКА У РАДУ ОРГ

Семинар је настављен радом четири радионице за Приштински, Пећки, Призренски и Ђилански регион. Расељена лица, општински службеници за повратак, представници међународних институција и организација у неформалним групама, расправљали су о раду Општинских радних

Радионица Ђиланског региона

група. Говорило се о томе на који начин улога расељених у структурама, које координишу процес повратка може бити оснажена. Како остали учесници укључени у координационе структуре повратка могу својим учешћем да допринесу побољшању рада ОРГ и на који начин општински службеници за повратак могу да координишу процес повратка.

По завршетку рада ових група, медијатори из сваке од њих, изнели су примедбе и препоруке на која су указала ИРЛ. Закључци радионица биће накнадно донети. Међутим, оно што се могло чути од извештача са појединих радних група је то, да се од последњег семинара, одржаног у септембру

месецу, ништа видљиво није побољшало. И даље недовољна безбедност, непостојање услова за повратак у урбане средине, слаба реализација већ усвојених концепт папира, представљају основне проблеме у реализацији повратка на КиМ.

СЛАБ ПРОТОК ИНФОРМАЦИЈА ДО ИРЛ

На оперативној радионици говорило се о информисању шире популације расељених о раду ОРГ и извештајима који са њих стижу. Истакнуто је да су ИРЛ неадекватно информисана о раду Општинских радних група. **Доста Палић** и **Бранислав**

Радионица Призренског региона

Скребоња, представници Уније, а чије су организације "Завичај за повратак" и "Глас Косова и Метохије", директно укључене у пројекат ДСИ-а о побољшању информисаности, изнели су неке информације у том правцу. Нагласили су да ове организације, преко Уније, врше редовну дистрибуцију извештаја са свих састанака ОРГ, да се ти извештаји у електронској верзији постављају на сајт Уније (www.unijairl.org), а такође, скраћена верзија ових извештаја може се наћи, као прилог, у Билтену Уније.

Радионица Пећког региона

Дански савет и његови партнери уложили су велики труд у организовању овог семинара, али, нажалост, најодговорнији представници Привремених институција владе Косова и Координационог центра, у последњи тренутак, отказали су своје учешће, што је изазвало велики револт и огорчење код свих учесника овог скупа, а посебно код расељених лица.

Жељко Ђекић

БАЈРАМ ЋЕЉАЈ, ОПШТИНСКИ СЛУЖБЕНИК ЗА ПОВРАТАК У ИСТОКУ

ЗА ПОВРАТАК СУ ПОТРЕБНИ ХРАБРОСТ И СТРПЉЕЊЕ

У општини Исток, до ратних догађања, живело је нешто више од 40 хиљада становника, од којих је једна петина била српске националности. За сада се у овај део Метохије, вратило нешто више од 500 повратника. Гледано статистички, то је највиши проценат у односу на остале општине на Косову и Метохији.

Довољан разлог да Бајрама Ћељаја, општинског службеника за повратак, питамо, у која су се сва места вратили или планирају вратити расељени?

Податак до којег сте дошли да се у нашу општину вратило више од 500 расељених је тачан. На локацију Кош, у прошлој години, вратило се 38 породица, а број повратника варира и износи нешто мање од 100 лица. Имамо сада другу фазу овог пројекта која је у току. Предвиђен је повратак 25 породица, 12 у Кош и 13 у Опрашке. Од раније имамо повратак 21 породице у Суви Лукавац, а свима је већ познат повратак у Осојане, где се вратило око 300 расељених лица. Они су се већ прилагодили новим условима. Имају основну и средњу школу, амбуланту, продавнице, кафиће и дом младих.

Који су наредни приоритети?

Пре свих, повратак у Љуг и Благачу. У Љуг би требало да се врати 50 породица са око 218 чланова домаћинства, а у Благачу 25 породица. У току је изградња кућа. Пројекат тече нормалним током и не видим ту неке проблеме.

На последњим седницама Општинске радне групе за повратак много се говорило о реализацији концепт папира за Бело Поље, Драгољевац и Жач.

Имамо усвојене концепт папире за Бело Поље и Драгољевац. Тамо је предвиђено да се врати по 25 породица у свако место. То је 50 породица, али још увек трагамо за средствима, јер је њихов недостатак једини разлог што изградња не почиње. Имамо и пројекат за село Жач у које би, такође, требало да се врати 25 породица. И овде једини проблем представљају средства. Додао бих, да је у току усвајање концепт папир за Граб, насеље Истока. Тамо би требало да се врате 24 породице. Надамо се да ће то бити један веома добар пројекат, јер искуства која смо имали с примајућом заједницом и са расељеним лицима, показују да је створена једна добра погодна клима за повратак расељених у насеље Граб.

Докле се стигло са повратком пет расељеничких породица у Србобран?

Тај пројекат води UNDP. Тамо би требало да се врате четири породице, плус једна. Ова породица треба да реши неке имовинске спорове. Пре неколико дана почела је изградња

четири куће и ако све буде текло по плану оне ће бити ускоро завршене.

Расељени су најавили жељу за повратком у село Синаја?

Тачно. Већ смо имали одређене координирајуће састанке са регионалном канцеларијом UNHCR-а у Пећи. Ту ће, врло брзо, бити организована "Идиди" посета и то ће бити први корак ка повратку ових људи. Почели смо припрему са примајућом заједницом. Успостављени су одређени контакти и мислим да ће та посета бити успешна. Након тога, заузеће се одређени ставови и нека од невладиних организација на себе ће преузети задатак да направи концепт папир.

Што се тиче повратка у сам град, у заузете куће и станове, да ли су ту постигнути неки резултати?

Неколико пута смо разговарали о томе, али HPD има своје регулативе и ми ту мало можемо да се мешамо. Сваки грађанин који има проблем сад може да се обрати Косовској имовинској агенцији. Исти случај је и са заузетим пословним простором и пољопривредним земљиштем. У нашој општини нисмо имали проблема да, на пример, неки узурпатор није хтео да напусти стан или кућу, ако је то раније захтевао пређашњи власник.

Много људи је изразило жељу за повратком, али још увек постоје одређени страхови. Каква је тренутна безбедносна ситуација у општини исток?

Повратак је право свих грађана. То не може нико да оспорава и ми то право као општина и као влада Косова треба да штитимо, јер сваки грађанин који изрази жељу за тим треба да се врати. Направили смо Стратегију за 2006. годину, где је јасно и гласно речено, да сваки грађанин који је био становник наше општине, има право и може да се врати на своје имање и у свој град.

Једини проблем, по вашим речима, онда представља запослење?

Није то само проблем Истока, то је проблем читавог Косова. Исто тако то не представља само проблем за српску заједницу, он је једнак за све остале заједнице. Надамо се да ће у ближој будућности бити боље. Сваки почетак је тежак, а уз храброст и стрпљење можемо све ово да превазиђемо.

РЕПОРТЕРИ БИЛТЕНА РАДНО ОБЕЛЕЖИЛИ ДАН(Е) ИЗБЕГЛИХ И РАСЕЉЕНИХ, ПЕТОДНЕВНИМ ОБИЛАСКОМ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

У ИШЧЕКИВАЊУ ...

Приликом ове посете, наша екипа, два дана боравила је у Клини и Видању, а затим посетила Осојане, Кош и Опрашке. Даљи пут водио нас је до Истока. Тамо смо присуствовали седници Општинске радне групе и упознали се са током изградње кућа у насељу Љуг. Након дужег пута, преко Клине и Ђаковице, окрепили смо се на Шадрванској чесми у Призрену, а затим упутили на Каљају одакле поглед сеже до "пола Метохије". Наредна два дана провели смо на Брезовици, пратећи семинар о учешћу расељених на Општинским радним групама.

Често смо на Мердарима прелазећи "административну границу", како су је од миља назвали политичари из Београда, зазирали од пешчаних бункера, и великих запрека са бодљикавом жицом. На наше, пријатно изненађење, овога пута, затекли смо уредно сређен прелаз без наведених објеката. Мање пријатно осећали смо се угледавши да на косовској страни више нема обележја Уједињених нација. Да ли је то случајност или намера, није на нама да оцењујемо, али, ко би га знао због чега, осетили смо малу нелагодност. О томе ће вероватно, како неколико дана касније, на семинару у Брезовици, рече један од учесника овог скупа, разговарати и одлучивати неки "височији људи".

МУЛТИЕТНИЧНОСТ

Након легитимисања, уз благи прекор према новинарском занату, полицајац - Албанац, пушта нас у Покрајину. Крећемо

Учесници мултиетничког тренинга у Видању

пут Клине, тачније села Видања које се налази на ободу овога метохијског градића. Због лоших путоказа и недостатка сигнала на мрежама 063 и 064 умало не завршисмо у Пећи.

Ипак на телефонски позив **Александра Грковића**, извршног директора организације "Југ" из Краљева, која са својим косовским партнерима, организује петодневни мултиетнички тренинг стижемо пред омладински дом у Видање. Атмосфера радна. Пет омладинаца албанске и двоје српске заједнице, под руководством **Љуље Пагаруше**,

предано раде. Не узнемиравамо их, већ од нашег домаћина тражимо објашњење о чему је реч. "Овај пројекат је везан за расељена лица омладинског узраста која се налазе у Србији и младе Албанце из Видања. Кроз тренинге, које организујемо, они би требало да креирају два пројекта, на

Јаворка Микић, Александар Грковић и Радомир Мазих у једној од продавница у Клини

тему како побољшати живот у мултиетничкој заједници. Циљ пројекта је и формирање невладине организације. Пошто смо до сада радили с неформалном групом, сада планирамо да радимо с формалном групом, да та неваљина организација буде легално регистрована, а да сами млади људи аплицирају пројектима и долазе до средстава", ујурбано нам разјашњава Грковић, позивајући нас, да заједно са домаћицом семинара **Јаворком Микић**, идемо у куповину у оближњу Клину.

НЕСИГУРНОСТ

И док још нисмо успели ни да се снађемо, стижемо до Клине. У самом центру, улазимо у једну од продавница и на српском језику, који љубазни млади продавци, баш и не размеју, тражимо намирнице. У помоћ нам прискаче Радомир, један од 50 српских повратника у центар Клине, који одлично говори албански и "спашава ствар".

"Кад имам потребе долазим у продавницу и услуга је супер. Албанци су веома услужни" прича нам Јаворка, не кријући да осећа страх и да је то један од основних разлога што ретко

излази у град.

Упркос свему одлазимо на пијаци. Један од продаваца, Албанац, католик, прича са нама на српском. Каже да они који учествују у повратку Срба овде стварају "старачке домове". То није добро, млади треба да се враћају. Неће то да понови пред камером, јер, како каже, и он се не осећа довољно сигурним. Након куповине воћа и поврћа, преостало нам је да купимо и месо. Уз мању напетост завршавамо и ову формалност и враћамо се у Видање. Јаворка одбија позив да свратимо у један од градских кафића, већ нас позива на кафу у својој кући.

Радомир Мазих испред своје куће у центру Клине

Тамо нас чека Драган, Јаворкин супруг. Прича нам, да су покрајину напустили само на кратко и да су се међу првима вратили у Гораждевац, код рођаке. У Видање су дошли пре две године када им је и изграђена кућа.

У лепо уређеном дворишту, Драган нам износи своје виђење тренутне ситуације на Косову и Метохији.

"Не видим бољитак, а већ је друга година откако смо се вратили. У Видању је изграђено 40 кућа, али немамо чиме да се бавимо. Ништа од пољопривредне механизације нисмо добили. Погађа нас и то што нам се нико ни од српских ни од косовских институција није обратио. Бар неку утјеху да нам дају. У селу је мали број кућа заузет. Куће су саграђене, али куће се не једу. Људи долазе и одлазе, породице су им углавном

Јаворка у центру Клине

у Србији. Осећамо неку несигурност, живимо у страху. Чим падне први мрак ми се затварамо у куће и не знамо да ли ћемо осванути. У почетку је постојао пункт, чували су нас припадници италијанског KFOR-а.

Сад нема никог. Понекад прође патрола, недовољно да бисмо се осећали сигурно", прича нам **Драган Микић**, о нимало ружичастој ситуацији у селу.

МЛАДАЛАЧКИ ОПТИМИЗАМ

Враћамо се до дома младих, у нади да ће они, својим активностима, успети да раздрмају ову учмалу средину. И

Младост Коша

били смо у праву. Код њих постоји приснији контакт, али имају проблема са комуникацијом, због непознавања језика. У томе им помаже водитељка тренинга која то веома стручно ради. Не пропушта прилику да похвали своје ученике." Мој задатак је да их научим како да напишу један заједнички пројекат

Љуља Пагаруша, предавач на тренингу младих у Видању

и с њим оду код донатора. Презадовољна сам њиховим досадашњим радом, веома су активни, имају воље. Мислим да Косову недостају овакви мултиетнички пројекти", прича Љуља Пагаруша. Једна од учесница овог пројекта **Сања Микић**, студент друге године Више пословне школе у Лепосавићу, а

тренутно расељена у Крагујевцу, износи нам своје утиске.

"Изузетно ми је драго што присуствујем овом семинару на којем ће представници младих, обе заједнице, радити на стварању нечег што би сутра могло бити невладина организација. Дали смо два предлога за пројекте, отварање интернет клуба и оснивање Радио станице. Ако би се ови пројекти усвојили, постојала би реална могућност да се овде вратим, заједно са својом породицом. Ако се створе услови за повратак у село, вратили би се и моји вршњаци", оптимиста је Сања.

ПРЕКО ПРЕЧЕ...

Након заједничког ручка, учесници тренинга се разилазе до сутра, а наша екипа са **Сањом** и **Слађаном, Иваном** из "Југ"-а и већ поменути Драганом Микићем, креће пут Осојана. Пролазимо кроз некадашње црногорско село Јагода.

Радомир Вулетић на свом имању у Опрашкама

Сапутници нам причају да њих овде више нема. Читав овај крај сад је насељен Албанцима католичке вероисповести. Стижемо у Осојане. У кафићу, у центру села, срећемо **Добривоја Радовановића**, представника села Кош. Хвали нам се поклоном, новим трактором, који је село добило од манастира Високи Дечани. Моли нас да се јавно захвалимо владици Теодосију и братству манастира на поклону који им је, како каже, неопходан. Добривоје нас затим, краћим путем, води до Опрашка. Да она народна "преко прече, наоколо ближе" није узалуд измишљена, уверила се и наша група. Наиме, пут којим смо кренули ка једном од засеока у Опрашкама личио је на све, осим на оно што би требало да буде. Тешком муком стижемо до циља. **Радомир Вулетић**, наш први саговорник, говорећи о условима у којима живе и приоритетима које би требало да ураде, помиње управо изградњу пута којим смо стигли. Обећавамо да ћемо га подржати у тој идеји.

ИЗГРАДЊА

Радомира, једног од најстаријих повратника, затекли смо на тотално уништеном имању. Њему су срушене две куће и продавница. Прича нам, да је приликом почетка њихове обнове имао мање проблеме с комшијама Албанцима, али сада тога нема. Читави засеок Вулетића личи на једно велико

градилиште. Предузимачи, међу којима и наш водич, Добривоје Радовановић, били су у обавези да запосле повратнике на обнови и изградњи кућа. "Ова идеја, са одушевљењем, је прихваћена, јер поред тога што се заради неки динар, брже пролазе дани, а и радови су квалитетнији", прича нам Радомир Вулетић.

"У Опрашкама се тренутно гради 13 кућа, са 52 и 68 квадратних метара у зависности од броја чланова домаћинства. Већина кућа ускоро ће бити стављена под кров, а онда почињу завршни радови, малтерисање, бродски под, купатила, керамика и други унутрашњи радови. Имамо рок до 15. августа, али сам уверен да ћемо куће обновити много раније", надовезује се Добривоје, подацима техничке природе. На питање, да ли су имали проблема приликом изградње Добривоје одговара потврдно. "Било је. Чак су покушали да нам забране да узимамо воду са српских имања. Позвали смо KFOR, КПС и уз њихову интервенцију ипак смо успели да добијемо воду. Сад нам је нико не брани. Ускоро би требало да се копају нови бунари, нови басени, вероватно ће бити природан пад, па ће све куће имати воду", реферише Радовановић.

На овим просторима опстанак је могућ једино под условом да ови људи имају шта да раде.

РОЂЕЊЕ И СМРТ

Другим, околним, али много бољим путем, који пролази кроз албанска села, враћамо се у Кош и заустављамо пред кућом **Слађана Лацмановића**, која је, такође, у изградњи. Слађан се овде вратило са тринаест чланова најуже породице, укључујући и тек, нешто више од месец дана, рођеног сина. Податак који, свакако, завређује пажњу. Слађану и осталим

Мештани Коша - поподневни одмор

становницима Коша остављамо наше Билтене, с репортажом, коју смо урадили приликом њиховог повратка у Кош 9. маја. И док под великим дрветом траје дружење мештана Коша, Опрашка и двадесетак километара удаљеног Видања, полагано пада ноћ. Крећемо назад у Видање. Тамо нас затиче тужна вест, да је претходне ноћи шездесетосмогодишњи **Драган Поповић** убијен из ватреног оружја. Он је био један од 50-ак Срба који су се, средином прошле године, вратили у Клину. "Овде тек што човек види нешто лепо и мало се развесели, дочекују га овакве

вести. То је наша свакодневна стварност", прича нам, пред спавање, Драган Микић. Одлазимо на спавање. Због умора, несигурности или нечега другог, сан тешко долази.

ГЛАС

Ујутро крећемо на састанак Општинске радне групе у Исток. Пре нас, тамо је већ стигао глас о смрти Дргана Поповића. С њим и неизвесност у повратничке домове. Ипак, живот иде даље. Овде је то, ма колико грубо звучало, постала нормална појава. На састанку се прича о повратку нових породица, изградњи кућа, реализацији концепт папира. **Бранислав Живановић**, из насеља Граб у Истоку прича нам о "Иди-види" посети, одржаној пре неколико дана. Срећан је, каже, што ће ускоро бити усвојен концепт папир за ово насеље, само му је жао што нема средстава да изградња почне одмах. Након разговора с **Бајрамом Ћељајем**, општинским службеником

Новица Антић испред разрушене куће у Љугу

за повратак, с **Новицом Антићем-Малајцем**, представником Љуга на ОРГ и његовим комшијом **Милошем Перовићем**, одлазимо у ово насеље које се налази само неколико стотина метара од центра града. Радови на изградњи почели пре неколико дана. Са њима и осталим повратницима који чекају да им се обнове куће, такође, разговарамо о трагичном догађају у Клини. Перовић нам прича да је и на транзитну кућу у којој они живе пуцано пре неколико дана, али да они од повратка неће одустати. Обилазимо градилишта, прелепи извор изнад насеља и желећи им успешан повратак, крећемо даље (због недостатка простора, ширу репортажу о почетку изградње у Љугу објавићемо у наредном броју Билтена Уније).

ПОГЛЕД

Преко Клине, Ђаковице и предивног старог Терзијског моста, крећемо ка Призрену. Након кратког освежења на Шадрванској чесми, заједно са колегом **Радмилом Јовићем** упућујемо се на Каљају (остатке камене тврђаве изнад Призрена). До врха нас води лепо урађена стаза. Одозго поглед "пуца", не само на град, већ на пола Метохије. Користимо изузетну прилику да снимимо град и његову околину. Док се спуштамо кроз Поткаљају, колега Маврић, до ратних догађања становник овог лепог града, прича нам, да би ускоро требало у Поткаљаји да почне

реконструкција кућа спаљених у мартовском погрому. Након освежења бозом и укусним призренским колачима, крећемо ка манастиру Свети Архангели.

Поглед са Каљаје

Са оцем **Бенедиктом**, новим игуманом манастира Свети Архангели причамо о косметској свакодневници. Палимо свеће и полазимо на Брезовицу. Најјужнија српска енклава дочекује

Брезовица, јун 2006. године (снимио: Радмило Јовић)

нас у својој лепоти, онако како само она то зна. Освежени пријатним ваздухом, одлазимо на спавање. Сутра нас чекају нове обавезе.....

Забележили: **Жељко Ћекић** и **Златко Маврић**

ОДЈЕЦИ "ИДИ – ИНФОРМИШИ" ПОСЕТЕ О ПОВРАТКУ У ПРИЗРЕН

ПОТРЕБНО МНОГО ВИШЕ ОД ЖЕЉЕ

У организацији удружења "Свети Спас", у Београду су се, средином јуна месеца, састале две групе људи са истим циљем и жељама. Интерно расељена лица, са жељом за повратак у своје домове и велики број званичника из Призрена, са циљем да им у томе помогне. Нажалост, састанак се и завршио на жељама, недовољним за сам чин повратка.

После више од седам година, Призренци, прогнани из старог српског језгра Призрена-Поткаљаје, окупили су се, по први пут, у великој сали Црвеног крста СЦГ, решени да се, брзо након овог сусрета, организују за повратак. Овој "Иди-информиши"

РЕАЛИЗУЈТЕ ПРЕУЗЕТЕ ОБАВЕЗЕ

Значај овом скупу, дао је и **Златан Рибачић**, помоћник директора службе Координационог центра, који је испред овог органа и у име **Санде Рашковић - Ивић**, председнице КЦ, поздравио скуп и жељу окупљених за повратком. На информацију званичника из Призрена да почетак реконструкције и повратак зависи од изналажења финансијских средстава, те да ће се реконструкција обављати по фазама, Рибачић је истакао да се реконструкција објеката уништених 17. марта 2004. године, не може условљавати. Захтевао је реализацију одлуке косовске Владе, тако да се из њеног консолидованог буџета издвоје средства, како би се сви објекти страдали 17. марта 2004. године, вратили у пређашње стање.

посети, претходио је припремни састанак фокус групе, на којем су интерно расељена лица из овог дела града, проучила документе везане за њихов повратак, и заузела ставове око организације окупљања што већег броја суграђана.

Концепт папир - пројекат реконструкције Поткаљаје, предвиђа реконструкцију 78 кућа у старом српском језгру града. Повратак и одрживост 78 породица. Званичници призренске општине, и овог пута, показали су спремност за помоћ у реализацији овог циља. Сусрету су присуствовали представници СО Призрен, UNHCR-а, UNMIK-а, ASB-а (фирме

НЕЋЕМО У ШАТОРЕ

Расељени из Поткаљаје су на скупу изнели своје примедбе на концепт папир – пројекат за реконструкцију Поткаљаје. Предлог да за време реконструкције буду смештени у шаторима, окарактерисали су као "лудост". Такође су одбили и предлог да у две "Иди – види" посете, у јулу месецу, Поткаљају обиђу 22 расељена лица. Захтевали су да свих 78 представника иде одједном.

која врши реконструкцију), SHWB-Културно наслеђе без граница, HPD-а, и других, укупно 17 особа. Од расељених лица, присуствовало је 70 особа.

Иако је почетак сусрета одисао срдечношћу и емотивношћу, изазван сусретима старих пријатеља и сународника, како је време протицало, дошло се до закључка да је осим добре воље за повратком, потребно много више. Представници општинских власти, на које UNMIK преноси сва овлашћења, позвали су расељене на повратак, гарантовали безбедност, али нису могли обећати скори почетак реконструкције. Разлог, недостатак новца. Ово сазнање, обесхрабрило је расељене, и повећало тензију читавог скупа. Расељени су истicali непотребност окупљања и трошкова које изискују овакви скупови, без претходне садржајније припреме која би водила повратку. У даљем току састанка, расељени су негодовали на условљавање почетка реконструкције присуством власника. Указали су и на нелогичност у делу пројекта који у циљу самоодрживости, предвиђа бављење хортикултуром и сточарством, а конфигурација терена и густо збијене куће на малом простору, у самом центру урбане средине, не дозвољавају бављење планираним програмима одрживости.

И на овом скупу, безбедност повратника је стављена у први план, а након тога економска самоодрживост. На крају сусрета, од присутних потенцијалних повратника, одређени су представници који ће у наредном периоду учествовати на

ЗАХВАЛНОСТ

Удружење "Свети Спас" се захваљује на сарадњи и помоћи у организацији ове "Иди-информиши" посете, Данском савету за избеглице, СО Стари град и Координационом центру за Косово и Метохију.

састанцима општинске радне групе у Призрену и директно утицати на процес повратка. Одабрани представници позвани су да присуствују семинару за учеснике Општинских радних група, у организацији Данског савета за избеглице, 22. и 23. јуна на Брезовици. Нажалост, нису се појавили.

На самом крају, мора се констатовати да је неприхватљив долазак надлежних за повратак и реконструкцију без конкретног и прецизног одговора о обезбеђењу финансијских средстава и извесности почетка реконструкције. Са друге стране, из искуства и честих контаката са повратницима, на читавој територији Косова и Метохије, стиче се утисак да је овој скупини повратника осим велике жеље за повратком, потребно мало више пожртвовања, одлучности и храбрости за повратак на вековна огњишта.

Милош Перовић и Новица Антић, повратници у Љуг,
јун 2006. године

Састанак ОРГ Исток, јун 2006. године

Дружење мештана Коша, Опрашка, Видања и учесника и
организатора мултиетничког тренинга у Видању, јун 2006. г.

Изградња кућа - Опрашке, јун 2006. године

Призрен - Поткаљаја, јун, 2006 године

Репортери Билтена у разговору са Јаворком Микић,
Клина, јун, 2006. године

ПОЧЕТКОМ ЈУНА У БЕОГРАДУ ЈЕ ОДРЖАНА КОНФЕРЕНЦИЈА О ПИТАЊИМА ИЗБЕГЛИЦА И РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА ПОД НАЗИВОМ

РАСЕЉЕНИШТВО - ЈОШ КОЛИКО ДУГО?

Међународна заједница и Привремене институције самоуправе на Косову требало би да уложи додатне напоре како би се осигурала основна безбедност, слобода кретања, повраћај имовине и бољи приступ запошљавању неалбанца на Косову и Метохији, јер досада, на овом плану, није довољно учињено. Интерно расељеним лицима требало би пружити прилику да уживају сва права без икаквих услова и дискриминације.

Ово су биле основне поруке Радне групе за ИРЛ са Косова и Метохије, изнете на пленарној седници међународне Конференције о проблемима избеглица и расељених лица у Србији, посвећеној питањима њиховог повратка. Радна група, чији је медијатор био **Милорад Тодоровић**, потпредседник Координационог центра, а коомедијатори **Ленарт Коцалаинен**, шеф представништва UNHCR-а за нашу земљу и **Мери Волш** из Европске агенције за реконструкцију, изразила је подршку потписивању Протокола о одрживом повратку и наду да ће његова стриктна примена убрзати повратак и побољшати приврженост страна потписница самом процесу. "Удружења интерно расељених лица и сама ИРЛ требало би активно укључити у планирање и координацију програма повратка, с обзиром на њихово познавање потреба и приоритета којима треба изаћи у сусрет", стоји између осталог у препорукама ове Радне групе.

Санда Рашковић – Ивић, председница Координационог центра, подсетила је, на овом скупу, да према подацима UNHCR-а, у нашој земљи живи 225.157 интерно расељених лица и оценила да званична статистика не даје праву слику о повратку.

"Иако подаци међународних организација сведоче да се међу повратницима налази 16 хиљада особа, на Косову и Метохију се, од прекида ратних дејстава, у последњих седам година, вратило свега

*Мери Волш, Милорад Тодоровић и Ленарт Коцалаинен
(снимио: Златко Маврић)*

две хиљаде лица, а њих 14 хиљада је задржало статус повратника због решавања административних питања. У Приштини је пре рата живело 40 хиљада Срба, данас их је једва стотињак, док се у Призрену број Срба са 12 хиљада смањило на 16 становника", рекла је Рашковић-Ивић.

"Повратак на своја огњишта јесте основно људско право, али морамо имати на уму, да сва социо-психолошка истраживања говоре да након пет година боравка изван родног места, особа почиње да се интегрише у локалну заједницу – деца полазе у школу, родитељи почињу да граде неку нову професионалну каријеру, а размишљање о повратку све је ређе. То значи, да свега трећина прогнаних планира повратак у место рођења након пет година изгнанства" – истакла је председница Координационог центра.

Оснивачи и чланице Уније

Божур - Смедеревска Паланка
Првог српског устанка 109, тел. 026-313-893
e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије - Београд
Скадарска 40а/II
тел.: 011/322-99-18
e-mail: gkim@eunet.yu
www.glskim.co.yu

Завичај за повратак - Крагујевац
Душана Дугалића 47
тел. 034/333-219; 034/361-404
e-mail: zavicpo@infosky.net

Југ - Краљево, Цара Душана 27/39
тел. 036/323-220
факс. 036/320-430
моб. 064/612-79-66
e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Спас - Београд
Балканска 25
тел. 011/2686-161
e-mail: svetspas@eunet.yu
www.svetispas.org

Срећна породица - Ниш,
Душанов Базар, купола, локал 223
тел. 018/257-184
e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија - Канцеларија у Београду
Трг Николе Пашића 9/7
тел: 011/3398-705
e-mail: unijakm@eunet.yu
www.unijairl.org

Унија - Канцеларија у Звечану
Бубе Михајловић 66
тел: 028/665-150
e-mail: unija.zvecan@sezampro.yu